

Konferens om skogsfinnarna – Hällefors 8-9 maj 1992

Av Tor Eriksson, Örebro

Rapporten är upprättad med hjälp av bevarade anteckningar, informationsblad och program samt mitt minne drygt 20 år senare.

Fredagen den 8 maj

Gruppen för regionalvetenskaplig forskning vid Högskolan i Karlstad anordnade tillsammans med Stiftelsen Finnkultur och Hällefors Kommun temadagar/konferens kring den finska svedjebrukskolonisationen. Konferensen var en uppföljning av seminarierna vid Högskolan i Karlstad föregående år och syftade till att ta ett steg till i uppbyggandet av kontakter och samverkan mellan de olika finnbygderna. Eftersom det finns tydliga skillnader mellan regionerna ansågs det ge stora fördelar att hela utbredningsområdet studerades och jämfördes.

Konferensen hölls under fredagen i Hällefors Folkets Hus. Eftersom jag hade ett Beredskapsarbete på Örebro läns museum den här våren åkte jag med Estrid Esbjörnsson på muséet från Örebro upp till Hällefors i nordvästra Västmanland. Med i bilen fanns även svedjebruksexperten Per Martin Tvensberg, som hade anlänt med tåg till Örebro från Norge.

Ett tjugofemtal personer samlades så i Hällefors Folkets Hus. Det var deltagare från Kirkenær i Norge till Söderhamn i Hälsingland. Först var det en kort introduktion, då Gabriel Bladh och Lennart Stenman från Högskolan i Karlstad och Elon Hjul från Stiftelsen Finnkultur hälsade oss välkomna. Lennart Stenman arbetade tidigare på Högskolan i Örebro. Meningen var i slutet av 1980-talet att ett forsknings- och utbildningscentrum skulle inrättas här i Hällefors. Inriktningen skulle vara finnskogarnas kultur och förarbetet leddes av bl.a. Lennart Stenman vid Högskolan i Örebro. Av detta blev dock intet! Det blev sedan Högskolan i Karlstad som tog över initiativet från Högskolan i Örebro.

Gabriel Bladh talade sedan om kulturlandskap och bebyggelse. Han gav oss exempel på aktuell forskning kring kulturlandskap. Vid den här tiden höll Gabriel på med sin doktorsavhandling, som han färdigställde några år senare: Finnskogens landskap och människor under fyra sekler. En studie av samhälle och natur i förändring. Birger Nesholen från Gruetunets Museum i Norge vidtog sedan. Ämnet var "Byggnadsinventeringar i finnbygderna – erfarenheter och utmaningar". Vi fick bl.a. veta att ett femtiotal rökstugor är kända i Norge och västra Värmland. En del är då ombyggda. Intressant är att studera rökugnens historia och utveckling. Man kan även studera ruiner av rökstugor.

Efter Gabriels och Birgers föreläsningar blev det dags för eftermiddagskaffe. På programmet stod sedan "Data, information om finnbygderna – rapport från en arbetsgrupp. Samverkan, organisation och nätverk – förslag till det vidare

arbetet”. De diskussioner som startade fortsatte på lördagen. Jag skulle bo över natt på Hällefors Herrgård, så efter dagens slut begav jag mig dit, där ett rum väntade på mig. Per Martin Tvengsberg och jag samsades om ett dubbelrum. Klockan 19.00 blev det samkväm på Folkets Hus, så vi tog oss tillbaks dit igen. Majkvällen led mot sitt slut, och jag sökte upp mitt sovrum på Hällefors Herrgård för att sträcka ut i min bädd till lördagen.

Lördagen den 9 maj

I bil for jag tillsammans med de andra boende på herrgården till Bredsjögården. Elon Hjul vandrade med oss längs Finnstigen, ett friluftsmuseum som speglar svedjefinnarnas historia i Bergslagen.

Rökstugan och kokhuset på Finnstigen. (Kortet är taget 1995.)

Våren 1992 var inte alla miljöer på Finnstigen färdigbyggda utan en hel del arbete återstod. Man ska kunna följa svedjefinnarna från slutet av 1500-talet och ett par hundra år framåt i tiden. Delvis går stigen efter samma sträckning som en gammal vandringsled till Hjulsjö kyrka. Kyrkstigen anses ha samband med de finska bosättningarna i trakten. De stationer som fanns eller höll på att göras i ordning var tjärdalen, kåtan, liggmilan, finngården, parstugeområdet och svedjan. Varje station representerar ett betydelsefullt skede i savolaxarnas kolonisationshistoria.

Under sommaren framförs vid särskilda tillfällen ett amatörteaterspel med verklighetstrogna scener ur bergslagsfinnarnas historia. Skildringen utspelar sig vid Finnstigens stationer med de konstruerade miljöerna som inramning.

Teaterspelet gör paus på Finnstigen. (Kortet är taget 1989.)

Under sommaren 1992 skulle en svedja brännas för möjlighet till sådd av råg och rovor. Per Martin Tvensberg skulle hjälpa till med bränningen.

Under våren 1991 och 1992 arbetade jag på Örebro läns museum med Finnstigen. Mitt arbete bestod i att med hjälp av tillgänglig litteratur, passande kontakter och åtkomliga handlingar ta reda på vilka föremål som borde finnas i de aktuella husen och hur en del andra byggnader skulle se ut. Två besök gjorde jag även på Nordiska muséets arkiv i Stockholm för att leta efter uppgifter. De hus och andra miljöer som jag skulle leta efter lämpliga föremål till var de stationer som då redan fanns; tjärdalen, kåtan, liggmilan med kolarkoja och 1600-talets finngård med bl.a. rökstuga och fähus. Övriga stationer försökte jag ta reda på hur de skulle utformas. Hur skulle t.ex. de olika husen på parstugeområdet, dvs. den utvecklade finngården representerande 1700-talet se ut i stort som i smått? Själva bostadshuset ingick inte i uppgiften. Tyvärr tror jag inte att min dokumentation fick så stor betydelse i verkligheten, men spännande var det i alla fall och lärorikt för mig själv.

En höstdag på Finnstigens utvecklade finngård. (Kortet är taget 1995.)

Dörren står öppen till Finnstigens ria. (Kortet är taget 1995.)

Bredsjögården serverade lunch när vi hade traskat runt på stigen och fått en myckenhet information. Efter maten ställdes frågan ”Hur arbetar vi vidare?”. En särskild datagrupp, som bildades vid förra träffen, avlade en rapport från sitt arbete. Efter rapporten med efterföljande diskussion beslutades det att: datagruppens ledamöter, var och en på sitt håll ska fortsätta att bevaka möjligheterna att skapa verktyg för samordningsarbetet.

Angående formerna för organisation diskuterades om en organisation skulle bildas eller inte och vilka former det framtida samarbetet skulle ha. Vikten av att undvika någon tung administration underströks av samtliga närvarande. Bland de beslut som fattades i frågan fanns följande: 1. Att fortsätta träffas två gånger om året. 2. Att nästa sammankomst blir i Torsby på Niittaho den 6-7 november och att träffen därefter blir i Säfsen den 7-8 maj 1993. 3. Att en arbetsgrupp får i uppgift att se över framtida arbetsformer, dvs. organisation och ekonomi etc.

Två dagars intensivt arbete avslutades med att vi tackade de lokala värdarna Elon Hjul och Ulla Berg för ett mycket fint värdskap i Hällefors. För egen del åkte jag väldigt nöjd och belåten mot Örebro tillsammans med Rolf Ruth från Västerås. Jag såg fram mot nästa tillfälle att träffa dessa människor igen!